DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-668-6-46

ЛІНГВІСТИКА ВІЙНИ В ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ ТА ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ

Дем'янчук Ю. І.
кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики
імені Григорія Кочура,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
провідний науковий співробітник відділу лінгвістичних досліджень
мовлення лабораторії лінгвістичних
та психолого-лінгвістичних досліджень,
Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України
м. Київ, Україна

Лінгвістика війни утверджується в освітньо-науковому просторі України як міждисциплінарний напрям, що потребує переосмислення методології дослідження воєнного дискурсу. Одним із теоретичних підходів до розвитку лінгвістики війни є концепція лінгвополітичної синергетики Ю. Дем'янчук (2024), яка розкриває взаємодію мовних засобів у воєнній комунікації [4]. Проблему мілітарності мови в умовах загрози національній ідентичності досліджує О. Демська (2024) [3]. Питання методології набувають розвитку в критичній соціолінгвістиці Н. Кудрявцевої (2026) [10], тоді як І. Чілува і Ю. Ружайте (2025) зосереджуються на політичній зумовленості воєнної риторики [7].

Вплив війни на мовну ідеологію й консолідаційну роль української мови висвітлює Б. Ажнюк (2025) [1]. У сфері освіти ця проблематика знаходить продовження в дослідженні Т. Луньової, У. Ланверс і О. Зелік (2025), присвяченому суперечностям між безпековими потребами й принципами мовного регулювання [11]. До осмислення міжнародної репрезентації війни звертаються О. Гон та О. Павлюк (2025), які досліджують переклад воєнних неологізмів і явище *mockslation* [2]. Значення журналістського перекладу у формуванні суспільного сприйняття війни розкриває А. Кам'янець (2024) [5].

Питання забезпечення якості вищої освіти в умовах війни порушує Ю. Заячук (2025) [12]. Його продовженням є дослідження М. Блащика, Н. Коваліско, П. Пеньковського і співавторів, які обґрунтовують концепцію *shared resilience* ("спільної стійкості") [6]. Потребу в оновленні підготовки журналістів визначають С. Фіялка і З. Корнєва (2024) [8], а перспективи цифровізації навчання висвітлюють Н. Кононова, Н. Бербюк Ліндстрьом і А. Панчук (2024) [9].

Узагальнення розглянутих досліджень уможливлює запропонувати впровадження лінгвополітичної синергетики в освітньо-професійні програми університетів України. У Львівському національному університеті імені Івана Франка вже запроваджено дисципліну "Лінгвополітична синергетика мови війни" для студентів четвертого курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності "Германські мови та літератури (переклад включно)". Її опанування спрямоване на поглиблення обізнаності майбутніх філологів у політичних процесах завдяки дослідженню їх мовного відображення в нормативно-правових актах, доктринальних документах, комюніке тощо. Важливим результатом навчання є здатність критично інтерпретувати політичну риторику, а ще усвідомлювати вплив державних рішень на реалізацію прав людини.

З огляду на викладене припускаємо, що впровадження навчальної дисципліни "Лінгвополітична синергетика мови війни" в інших університетах сприятиме поглибленню політичної обізнаності студентів, необхідної для критичного осмислення суспільно-політичних процесів і формування культури національної безпеки.

Література:

1. Ажнюк Б. Мовна ідеологія та мовне планування в Україні під час війни: зміни, виклики та можливості. Мова: класичне – модерне – постмодерне, 2025. (11), 50–66. https://doi.org/10.18523/lcmp2522-9281.2025.11.50-66
2. Гон О., Павлюк О. Агентність перекладу в політичному та літературному дискурсі (на текстовому матеріалі повномасштабного вторгнення Росії в Україну). Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика, 2025. (1(37), 20–27. https://doi.org/10.17721/1728-2659.2025.37.04
3. Демська О. Мова в оптиці війни. Folia Philologica, 2024. (8), 24-35. https://doi.org/10.17721/folia.philologica/2024/8/4
4. Дем'янчук Ю. Лінгвополітична синергетика: становлення та перспективи дослідження. Вісник КНЛУ. Серія Філологія. 2024. Том 27. № 2. С. 75–102.
5. Кам'янець А. Конструювання різних дискурсів про російсько-українську війну: журналістський переклад у час війни. Когніція, комунікація, дискурс, 2024. 29, 25-41. https://doi.org/10.26565/2218-2926-2024-29-02
6. ty: mechanisms of resilience in Ukrainian universities during the Russian-Ukrainian War—a perspective from Lviv University students. High Educ 91, 1991–2010. 2026. https://doi.org/10.1007/s10734-025-01506-z
7. Chiluwa I., & Ruzaite J. Analysing the language of political conflict: a study of war rhetoric of Vladimir Putin and Volodymyr Zelensky.

Critical Discourse Studies, 2025. 22(5), 477–493. https://doi.org/10.1080/17405904.2024.2331186
8. Fiialka, S., & Kornieva, Z. Journalism education in times of war: new challenges and adaptation strategies. Advanced Education, 2024. 12(25), 25–43. https://doi.org/10.20535/2410-8286.316512
9. Kononova N., Berbyuk Lindström N., Panchuk A. Teaching and Learning amid War Crisis: Perceptions of Ukrainian Academic Staff and Students on Online Education, IBIMA Business Review, Vol. 2024. Article ID 465847, https://doi.org/10.5171/2024.465847
10. Kudriavtseva N. Research on language in wartime: a critical ethnographic sociolinguistic approach. Post-Soviet Affairs, 2026. 42(2), 140–149. https://doi.org/10.1080/1060586X.2025.2562874
11. Lunyova T., Lanvers U., Zelik O. Bill 7633 on the restriction of the use of Russian text sources in Ukrainian research and education: analysing language policy in times of war. Lang Policy 24, 2025. 109–147. https://doi.org/10.1007/s10993-024-09697-4
12. Zayachuk Y. Ensuring quality higher education in Ukraine in times of war. Journal of Adult and Continuing Education, 2025. 31(1), 135-159. https://doi.org/10.1177/14779714241270254

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-668-6-47

УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ

Никонович Є. В.
здобувач вищої освіти кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу факультету міжнародних відносин, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця м. Харків, Україна

Повномасштабна війна істотно змінила умови функціонування закладів загальної середньої освіти України. Загрози життю і здоров'ю, перебої електропостачання та зв'язку, вимушене переміщення родин, нерівномірний доступ учнів до освітніх ресурсів і психологічне виснаження педагогів зумовлюють потребу перегляду традиційних управлінських підходів. За таких обставин керівництво закладом має одночасно забезпечувати безпеку учасників освітнього процесу, його безперервність, доступність і належну якість.